

Σκύρος

Κείμενο: Θεόφιλος Μπασγιουράκης, Φωτογραφίες: Άννα Καλαϊτζή

Είχα πολλά να νοσταλγώ και να θυμάμαι από το πρώτο ταξίδι μας στη Σκύρο: τοπία, μνημεία, φιλοξενία και ανθρώπους. Ήταν βέβαιο, πως ένα δεύτερο ταξίδι θα μας αποκάλυπτε ένα πρόσωπο πολύ πιο άγνωστο και κρυφό, αφανέρωτο εξαρχής. Το δεύτερο λοιπόν ταξίδι, ένα χρόνο μετά το πρώτο, ξεκινούσε με μεγάλες προσδοκίες. Ξεπεράστηκαν όλες. Η Σκύρος αποδείχτηκε ανεξάντλητη σε συναρπαστικές εικόνες και εμπειρίες. Ένας τόπος για πραγματικούς ταξιδευτές.

Μια κρουαζιέρα πολύ γοητευτική

Στη ρότα του από την Κύμη για τη Σκύρο περνάει το καράβι ανοιχτά της Σκυροπούλας. Ωστόσο, η απόσταση είναι τέτοια, που δύσκολα ξεχωρίζουν λεπτομέρειες από το ακατοίκητο μικρονήσι. Έτσι η Σκυροπούλα παραμένει μυστηριώδης, ένας ογκώδης κώνος, που κρατάει καλά κρυμμένα τα μυστικά του. Με την αίγλη του ανεξερεύνητου, λοιπόν, είναι ψηλά στις προτεραιότητες των περιηγητικών μας σχεδιασμών.

- Στην επόμενη επίσκεψή σας θα ικανοποιηθεί η επιθυμία σας.

Αυτό είχε δηλώσει τον Ιούνιο του 2012 η **Μαρία Αθανασιάδου**, στο πρώτο ταξίδι μας στη Σκύρο. Και, όπως αποδείχθηκε για πολλοστή φορά, η Μαρία τηρούσε πάντα εξαγγελίες και υποσχέσεις.

Ο απόπλους από τον Πεύκο

Η τελευταία μέρα του Απρίλη ξημερώνει ηλιόλουστη, με αεράκι ζωντανό. Που προοιωνίζεται συνθήκες ιστιοπλοΐας ιδανικές. Γιατί η επίσκεψή μας στη Σκυροπούλα θα γίνει με τον παλιό, παραδοσιακό τρόπο μετακίνησης, με πανιά.

Συναντάμε τον καπετάνιο μας, τον

Μια ημερήσια ή μεγαλύτερης διάρκειας κρουαζιέρα με το ιστιοπλοϊκό σκάφος του Ευτύχη Κατσαρέλια, χαρίζει ανεπανάληπτες εικόνες και εμπειρίες. Η Μαρία Αθανασιάδου από την πρώτη στιγμή έθεσε τις υπηρεσίες της στη διάθεση του καπετάνιου.

Ευτύχη Κατσαρέλια, στον όρμο του **Πεύκου**, μια από τις ειδυλλιακότερες δυτικές παραλίες του νησιού. Εδώ, εκτός από το φυσικό περιβάλλον, μας εντυπωσιάζουν και τα έργα των ανθρώπων. Είναι ο μικρός μόλος στον μυχό του όρμου, που αντί ν' αποτελείται από τσιμέντο, είναι κατασκευασμένος από το πιο αυθεντικό υλικό της φύσης, την πέτρα. Και μάλιστα την πολύχρωμη μαρμαρόπετρα ή την πέτρα με τις πράσινες αποχρώσεις της Σκύρου. Όλες οι πέτρες είναι έξοχα πελεκημένες και με διαστάσεις που παραπέμπουν σε τοιχοποιίες κυκλώπειες, αρχαίων εποχών.

Εδώ είναι αραγμένο το ιστιοπλοϊκό «**ALWAYS SUMMER**» του Ευτύχη. Με μήκος **50 πόδια**, το σκάφος έχει τη δυνατότητα να κοιμίζει **12** και να μεταφέρει **25** επιβάτες. Η τάξη και η καθαριότητα είναι παντού υποδειγματική.

11:00'. Αποπλέουμε από τον Πεύκο, αρχικά με τη βοήθεια της μηχανής. Φυσάει από τα δυτικά ένα αεράκι με ένταση 3 περίπου μποφόρ. Λίγο αργότερα, καθώς βγαίνουμε στ' ανοιχτά, φτάνει και ξεπερνάει τα 4 μποφόρ. Ο Ευτύχης σβήνει τη μηχανή, ανοίγει «τζένοα» και «μεγίστη» και το σκάφος αποκτάει μια μέση ταχύτητα 7-8 κόμβων.

Σκυροπούλα. Το μικρό ψαροκάικο μοιάζει να αιωρείται στα τελείως διάφανα, τουρκουάζ νερά.

Περνάμε τον **Άγιο Φωκά** και συνεχίζουμε δυτικά προς **Ρήνεια** (1). Καθώς πλησιάζουμε το μικρονήσι, παρατηρείται μερικές φορές κάποια απότομη αύξηση της έντασης του ανέμου. Το φαινόμενο διαρκεί μερικά μόλις δευτερόλεπτα, που αρκούν όμως για να φέρουν το αριστερό πλευρό του σκάφους πολύ κοντά στην επιφάνεια του νερού, σχεδόν ως την κουπαστή.

- *Είναι σπηλιάδες (2),* εξηγεί ο Ευτύχης, που δημιουργεί η **Ρήνεια**, παρά τον μικρό της όγκο.

11:35'. Παραπλέουμε το Β-ΒΔ άκρο του νησιού. Είναι σκέτος βράχος, κατάφυτος από μακκία βλάστηση, σχοίνους και κέδρα.

12:00'. Οι ΝΑ ακτές της Σκυροπούλας απέχουν 300-400 μέτρα. Μπροστά τους ενεδρεύουν ξέρες ύπουλες, ιδιαίτερα επικίνδυνες.

- *Έχουν φάει πολλά σκάφη τούτες οι ξέρες,* σχολιάζει ο Ευτύχης και μαζεύει τα πανιά. Παρακάμπουμε τις ξέρες και σε λίγα λεπτά

φτάνουμε στο νότιο τμήμα του νησιού.

Σκυροπούλα:

Απρόσμενη, απaráμιλλη ομορφιά
Εισπλέουμε στον ορμίσκο της Σκυροπούλας. Χαιρετάμε τον ψαρά σ' ένα καϊκάκι αραγμένο αρόδο. Πάνω από τις βραχώδεις ακτές αρχίζουν οι κατάφυτες πλαγιές.

Η πυκνότητα της βλάστησης είναι τέτοια, που μοιάζει αδιαπέραστη. Στ' ανατολικά του όρμου διαγράφεται η μισοερειπωμένη σιλουέτα ενός πέτρινου μικροκτίσματος, ενώ υπάρχει κι ένα ξύλινο καλυβάκι.

Θα μπορούσε ίσως να υποθέσει κανείς, ότι κάπου εδώ τα αξιοθέατα τελειώνουν. Στην πραγματικότητα όμως δεν έχουν αρχίσει ακόμη. Καθώς πλησιάζουμε στο κέντρο του ορμίσκου, ο βυθός ρηχαίνει και γίνεται τελείως αμμουδερός. Κατάλευκος όπως είναι, χαρίζει στα γαλήνια νερά ένα τόσο φωτεινό χρώμα τουρκουάζ, που πολύ σπάνια συναντάει κανείς.

Κι ενώ θα 'πρεπε να βουτήξουμε και ν' αφεθούμε στη μαγεία αυτού του υγρού

παραδείσου, εμείς, αντίθετα, επιλέγουμε τον δύσκολο δρόμο της εξερεύνησης του νησιού. Με το μικρό φουσκωτό βγαίνουμε στην ακτή.

Με βόρεια κατεύθυνση ακολουθούμε ένα ανεπαίσθητο μονοπάτι, που γρήγορα κλείνει από πυκνούς θάμνους στην κοίτη μιας ρεματιάς. Ανηφορίζουμε ψάχνοντας δίοδο ανάμεσα σε γιδόστρατες. Πιο πάνω σώζεται το γραφικό ξωκκλήσι της **Παναγίας**, πετρόχτιστο, πλακοσκέπαστο αλλά με πολλές φθορές.

Ακολουθούμε πορεία τραχειά κι ανηφορική. Ξαφνικά βγαίνουμε σ' ένα ξέφωτο στο Β άκρο του νησιού. Το έδαφος είναι σχεδόν γυμνό, με αναρίθμητες πέτρες και αραιούς θάμνους αστιβιάς και θυμαριού. Μια στενή γιδόστρατα, ένα «σφαχτομονόπαιο» (3) διαγράφεται αχνά. Το ακολουθούμε παράλληλα με το χείλος της απόκρημνης ακτής. Είναι μια φοβερή ορθοπλαγιά, που από ύψος 140 περίπου μέτρων καταλήγει στο Β άκρο του νησιού. Το τοπίο είναι εντυπωσιακό, με την εμφάνιση στα ριζά του γκρεμού μιας θεαματικής θαλασσοσπηλιάς.

13:30'. Μία ώρα μετά την αναχώρησή μας βρισκόμαστε στο τιμεντένιο κολονάκι της Γ.Υ.Σ., στο υψηλότερο σημείο του νησιού (4). Προς τα Δ-ΝΔ βρίσκεται ένα τιμεντένιο καλυβάκι με φθορές, που χρησιμοποιείται ως κατάλυμα βοσκών. Παραδίπλα υπάρχει μια στέρνα για την συλλογή βρόχινου νερού. Αγναντεύουμε για λίγο τον πελαγίσιο ορίζοντα, τους όγκους της Εύβοιας και των γύρω νησιών. Είμαστε πολύ ικανοποιημένοι που, παρά το δύσβατο του εδάφους,

*Αθέατο μέσα στην πυκνή βλάστηση το ξωκκλήσι της Παναγίας στη Σκυροπούλα. Το κτίσμα είναι παλιό, πετρόχτιστο και πλακοσκέπαστο αλλά με πολλές φθορές τόσο στην τοικοποιία όσο και στη σκεπή.
Φωτ: Όλγα Λάμπρου-Φεργάδη*

έχουμε βρεθεί στο υψηλότερο σημείο αυτού του άγνωστου νησιού.

Στην επιστροφή αποφασίζουμε ν' ακολουθήσουμε μια νοτιή ευθεία -συντομότερη όπως πιστεύουμε- με κατεύθυνση Α-ΝΑ. Πολύ γρήγορα μετανιώνουμε. Δεν υπάρχουν περάσματα, η συμπαγής μάζα της ζούγκλας μόνον με αλυσοπρίονο μπορεί να διανοιχθεί. 15 λεπτά μετά, η μάχη με τη ζούγκλα είναι άνιση.

14:30'. Με ήλιο καυτό και μηδενικά αποθέματα νερού, φτάνουμε επιτέλους στην ακτή. Η Σκυροπούλα δεν έχει άλλο να μας δώσει πια.

*1. Η ακατοίκητη νησίδα **Ρήνεια** ή **Ερηνιά** έχει έκταση 0.530 τετ. κλμ. ή 530 στρέμματα (Ν. Νέζης, "ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ", ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 215). Το μήκος της είναι περίπου 1.700, το πλάτος περίπου 500 και το μέγιστο ύψος 22 μέτρα (Μ. Σταματελάτος - Φ.Β. Σταματελάτου, "ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ", Α' ΤΟΜΟΣ, σελ. 228).*

*2. Η **Σηλιάδα** ή **Σπιλιάδα** είναι η ξαφνική, δυνατή και παροδική ριπή ανέμου, που από τη στεριά κατευθύνεται προς τη θάλασσα.*

3. Είναι η γιδόστρατα στη Σκυριακή διάλεκτο, από το «σφαχτό», το ζώο δηλαδή. Έτσι αποκάλεσε το μονοπάτι η Σκυριανή φίλη της Μαρίας, η Άννα Ανδρέου, που μας συνόδευε στη Σκυροπούλα.

4. Κατά τον Μ. Σταματελάτο (Γ' ΤΟΜΟΣ, σελ. 153) το υψόμετρο της Σκυροπούλας είναι 163 μέτρα, το σχήμα της κυκλικό με διάμετρο 2,5 περίπου κλμ. και η έκτασή της ανέρχεται σε 3,775 τετ. κλμ (3.775 στρέμματα). Κατά τον Ν. Νέζη (ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 213), το υψόμετρο της Σκυροπούλας είναι 184 μέτρα και η συνολική έκτασή της 3,851 τετ. κλμ. (3.851 στρέμματα).

Β-ΒΑ άκρο της Σκυροπούλας. Βραχονησίδες και άγριοι γκρεμοί.

Ακατοίκητα νησιά και ελκυστική ακτογραμμή

14:45'. Εγκαταλείπουμε απρόθυμα τον τουρκουάζ παράδεισο του ορμίσκου. Έχοντας πρίμα-δευτερόπριμα τον καιρό, βάζουμε πλώρη για τα νότια της Σκύρου. Είναι μια πλεύση αθόρυβη, γοργή, απολαυστική.

Παρακάμπτουμε τη Ρήνεια και συνεχίζουμε για **Βαλάξα**. Δεύτερη σε μέγεθος μετά τη Σκυροπούλα, η Βαλάξα ή Μπαλάξα (1), είναι ένα ογκώδες, μακρόστενο ξερονήσι, με υποτυπώδη βλάστηση και τελειώς βραχώδεις ακτές. Ειδικά το νότιο τμήμα είναι απολύτως γυμνό.

15:45'. Μεταξύ Βαλάξας και Σκύρου παρεμβάλλονται οι βραχώδεις νησίδες «**Διαβάτες**» (2) και ανάμεσά τους η μικρότερη νησιδούλα «**Πλάκα**». Για πρώτη φορά εμφανίζονται δυο ζευγάρια «**Μαυροπετρίτες**». Είναι τα περίφημα Γεράκια *Falco eleonora*, που πετάνε με ελιγμούς και ταχύτητες φοβερές.

16:00'. Παραπλέουμε το άκρο της ΝΔ ακτογραμμής με τις «**Βάλες**», δυο ορμίσκους γειτονικούς. Αν και άγονη γενικά η γη, έχει στις ρεματιές αρκετά ελιόδεντρα και βλάστηση χαμηλή. Μετά τις Βάλες παραπλέουμε την ογκώδη χερσόνησο «**Μάρμαρο**». Την αιχμηρή μύτη του ακρωτηρίου διαδέχεται στον Β ορίζοντα μια καμπύλη ακτογραμμή. Είναι ο θαυματικός όρμος «**Τρεις Μπούκες**», ένα ευρύτατο αραξοβόλι, προστατευμένο από δυο φυσικούς κυματοθραύστες: αρχικά την χαμηλού ύψους νησίδα «**Πλατειά**» (3) και στη συνέχεια το μεγαλύτερο **Σαρακνό** (4). Ανάμεσα σ' αυτά τα δυο νησιά και στις πλευρές που περικλείουν τον όρμο σχηματίζονται οι τρεις διαδοχικοί δίαυλοι, που έχουν δώσει στον όρμο την ονομασία «Τρεις Μπούκες».

16:40'. Στις νότιες ακτές του Σαρακνού το έδαφος είναι απόκρημνο, με κοκκινωπούς, βραχώδεις σχηματισμούς.

- Σ' αυτούς τους απροσπέλαστους γκρεμούςς φωλιάζουν *Μαυροπετρίτες*, λείει ο Ευτύχης.

Ως επιβεβαίωση εμφανίζονται αρκετοί στο γαλάζιο φόντο του ουρανού. Καθώς τελειώνει το συγκρότημα των γκρεμών, η ακτή σχηματίζει μια βαθειά εσοχή. Είναι

Ένα από τα ελάχιστα περάσματα ανάμεσα στην πυκνή ζούγκλα που καλύπτει την Σκυροπούλα.

1. Η Βαλάξα ή Μπαλάξα κατά τον Μ. Σταματελάτο (ΤΟΜΟΣ Α', σελ. 120) έχει έκταση 5 τετ. χλμ., μήκος 5 και μέγιστο πλάτος 1,5 χλμ. Το ύψος είναι 219 μ. Κατά τον Ν. Νέζη (ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 212) έχει έκταση 4,350 τετ. χλμ. (4.350 στρέμματα) και μέγιστο υψόμετρο 216 μέτρα.

2. Οι δύο Διαβάτες είναι ο «Έξω Διαβάτης», με υψόμετρο 24 μ. και ο «Μέσα Διαβάτης», με υψόμετρο 26 μ. (Σταματελάτος, ΤΟΜΟΣ Α', σελ. 223 και ΤΟΜΟΣ Β', σελ. 215).

3. Η νησίδα Πλατειά ή Πλατύ έχει μήκος 1.300, πλάτος 450 και μέγιστο ύψος 38 μέτρα (Σταματελάτος, ΤΟΜΟΣ Γ', σελ. 81). Η έκταση του νησιού είναι 0.6 τετ. χλμ. (600 στρέμματα). (Ν. Νέζης, ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 214).

4. Η νήσος Σαρακνό ή Σαρακνήνικο ή Δεσπονή έχει έκταση 3.5 τετ. χλμ., μήκος περίπου 2.700, μέγιστο πλάτος 1.600 και μέγιστο ύψος 131 μέτρα (Σταματελάτος, ΤΟΜΟΣ Γ', σελ. 130). Κατά τον Νέζη (ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 213), το νησί έχει έκταση 3,383 τετ. χλμ. (3.383 στρέμματα) και μέγιστο ύψος 133 μέτρα.

ο στενός ορμίσκος της **Γλυφάδας**, που εκτός από τους νοτιάδες, είναι τελείως προφυλαγμένος απ' όλους τους καιρούς.

Ρίχνουμε την άγκυρα στον μυχό του όρμου. Ο βυθός αποκαλύπτεται λευκός και αμμουδερός. Και εδώ, όπως στην Σκυροπούλα, τα νερά είναι προικισμένα με εξωτική διαφάνεια και χρώμα τυρκουάζ. Δεν μπορούμε ν' αντισταθούμε. Στις 30 Απριλίου βουτάμε από το σκάφος και ζούμε την συναρπαστική εμπειρία των ψυχρών αλλά μαγικών νερών του Σαρακνού.

Εν τω μεταξύ στο κατάστρωμα υπάρχουν ενδιαφέρουσες εξελίξεις. Τσίπουρο, Σκυριανή γραβιέρα, και τα ντολμαδάκια της Μαρίας, από τα νοστιμότερα που έχουμε δοκιμάσει ποτέ.

Οι όμορφες στιγμές γρήγορα περνούν. Στις **18:00'** σηκώνουμε την άγκυρα από το βυθό της Γλυφάδας. Ολοκληρώνουμε το νότιο τμήμα του Σαρακνού ως το ακρωτήριο **Καΐλες**, έναν κοκκινωπό ασβεστόλιθο ύψους τουλάχιστον 100 μέτρων. Συναντάμε θαλασσοσπηλιές, ενώ στα ιλιγγιώδη ύψη των γκρεμών θαυμάζουμε τις πτήσεις πολλών Μαυροπετριτών.

Παραπλέουμε την ανατολική ακτογραμμή του Σαρακνού. Καθώς καβατζάρουμε τον κάβο αποκαλύπτεται ο αθέατος -μέχρι τώρα- τρίτος δίαυλος, η τρίτη «μπούκα» του ομώνυμου όρμου. Απέναντι προβάλλει η νότια ακτή της Σκύρου με τον όρμο «**Ρένες**», μια στενή παρένθεση με ήπιες πλαγιές, ανάμεσα στις απόκρημνες ακτές.

- Από τις Ρένες ξεκινάει ένα κακοιράχαλο μονοπάτι, που καταλήγει στο ακρωτήριο «**Λιθάρι**», λέει ο Ευτύχης. Αξίζει να βρείτε κάποιον ντόπιο, να σας οδηγήσει ως εκεί. Θ' αντικρύσετε έναν από τους πιο εντυπωσιακούς φάρους του Αιγαίου. Εμείς σήμερα θα τον δούμε από το σκάφος.

Περνάμε κάτω από κατακόρυφο βράχο, που μοιάζει κομμένος με κάθετες τσεκουριές. Δυο σιλουέτες κατσικιών ξεχωρίζουν γαντζωμένες στον απόλυτο γκρεμό. Αξίζουν κάθε θαυμασμό για την τόλμη και την αποκοτιά τους, αυτοί οι απίστευτοι ακροβάτες-αναρριχητές των ελληνικών γκρεμών.

Φτάνουμε σε μια θαλασσοσπηλιά με δύο εισόδους, με την ονομασία «**Τρυπητή**». Κάβοι και ορμίσκοι εναλλάσσονται συνεχώς με γκρεμούς, σπηλιές και πτήσεις Μαυροπετριτών. Υπέροχες εικόνες, αδύνατον να πλήξει κανείς.

18:40'. Πλησιάζουμε στο ακρωτήριο «**Λιθάρι**», με τον φάρο. Χτισμένος με πελεκητή πέτρα στα **1894** εξακολουθεί να στέκει αγέρωχος σ' αυτό το πιο απόμακρο ακρωτήριο του νησιού. Ήδη διακρίνουμε το λαξευτό μονοπάτι από τον μόλο ως τον φάρο. Ψηλότερα ακόμη, στον άγριο γκρεμό, ξεχωρίζει και το ελικοειδές μονοπάτι που φτάνει από τις Ρένες.

- Εκεί δεν έχουν καμιά τύχη όσοι πάσχουν από ακροφοβία, σχολιάζει ο Ευτύχης.

Αμέσως μετά το ακρωτήριο Λιθάρι παύει η προστασία της στεριάς. Μας βρίσκει από τα Β-ΒΑ ένας άνεμος δυνατός, με ταχύτητα που ξεπερνάει τους 16 κόμβους. Από τη μια στιγμή στην άλλη η πλεύση του σκάφους αποκτάει νέα χαρακτηριστικά, πολύ πιο δυναμικά. Εξίσου αφιλόξενη εξελίσσεται η ανατολική ακτογραμμή. Μετά τον όρμο του **Χοχλάκα** συναντάμε τον κάβο **Μύτη της Γριάς** και το ακρωτήριο **Λιμνονάρι**. Στην τελείως απότομη πλαγιά θυμόμαστε από την προηγούμενη χρονιά τις αλληπάλληλες φουρκέτες του δρόμου, που κατηφόριζε με κλίσεις φοβερές πάνω απ' την ακτή.

Η επόμενη μία ώρα μας αποκαλύπτει μικρούς και μεγάλους όρμους και κάβους, θαλασσινές και στεριανές σπηλιές, διαδοχικές χαράδρες και φαράγγια, που άλλοτε ήπια και άλλοτε απόκρημνα, καταλήγουν ως την ακτή. Αναγνωρίζουμε αρκετά σημεία των περσινών πεζοπορικών μας διαδρομών, το πανέμορφο ξωκκλοσάκι του **Αγίου Αρτέμη** και τη ρεματιά του **Γαϊδουροπόταμου** στον όρμο **Νυφάκι**.

20:00'. Ακριβώς 9 ώρες μετά την πρωινή αναχώρησή μας εισχωρούμε στην ευρύχωρη μαρίνα του μεγάλου φυσικού όρμου **Αχίλλι**.

- Σήμερα γνωρίσατε παραπάνω από το μισό της πιο άγριας Σκυριανής ακτογραμμής, λέει ο Ευτύχης. Το υπόλοιπο στο βόρειο τμήμα, με τιςήμερες αμμονδιές, θα το γνωρίσετε την επόμενη φορά.

**30 Απριλίου στον όρμο της Γλυφάδας
του Σαρακηνού. Εμπειρία μοναδική.**

Θαλασσοπηλιές και απίστευτοι γκρεμοί στο Β άκρο της Σκυροπούλας.

ΜΑΥΡΟΠΕΤΡΙΤΗΣ: το γεράκι του Αιγαίου

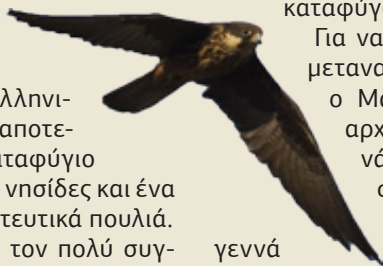
Κείμενο: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, www.ornithologiki.gr

Ο **Μαυροπετρίτης**, γνωστός και ως **Βαρβάκι**, φωλιάζει σχεδόν αποκλειστικά στη Μεσόγειο (με λίγες ακόμη αποικίες στην ακτή του Μαρόκου στον Ατλαντικό και στα Κανάρια νησιά). Σχεδόν το **85%** του παγκόσμιου πληθυσμού του φωλιάζει κάθε χρόνο στις ελληνικές νησίδες και η χώρα μας αποτελεί απλά το πολυτιμότερο καταφύγιο γι' αυτόν! Διαθέτει αμέτρητες νησίδες και ένα ατελείωτο ρεύμα με μεταναστευτικά πουλιά.

Ο Μαυροπετρίτης, μαζί με τον πολύ συγγενικό του **Γαλαζογέρακα**, είναι τα μοναδικά αρπακτικά στον κόσμο που έχουν ειδικευτεί στα μεταναστευτικά πουλιά. Ο Μαυροπετρίτης ενεδρεύει στη Μεσόγειο και ο

Γαλαζογέρακας στην Ερυθρά Θάλασσα αλλά και στην έρημο της Σαχάρας αφού κι αυτή είναι μια «θάλασσα από άμμο» όπου τα μικρά μεταναστευτικά πουλιά δεν μπορούν να καταφύγουν.

Για να μπορεί να εκμεταλλευτεί τα μεταναστευτικά πουλιά ως τροφή, ο Μαυροπετρίτης φωλιάζει όταν αρχίζει η φθινοπωρινή μετανάστευση, πολύ πιο αργά σε σχέση με τα υπόλοιπα μεταναστευτικά πουλιά. Έτσι τα αυγά του στα τέλη Ιουλίου με αρχές Αυγούστου, τα μικρά βγαίνουν γύρω στις 20 Αυγούστου και πετούν στα τέλη Σεπτεμβρίου. Είναι ουσιαστικά το μόνο πουλί που φωλιάζει το

γεννά
λίου
μικρά
σου και πετούν στα τέλη Σεπτεμβρίου. Είναι ουσιαστικά το μόνο πουλί που φωλιάζει το

Eleonora's Falcon fledgelings. Φωτ: ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ, Μιχάλης Χατζηκίρκας

Fieldwork στη Σκύρο. Φωτ: ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ, Άγγελος Ευαγγελίδης

φθινόπωρο. Στη συνέχεια μεταναστεύει κι αυτός για να ξεχειμωνιάσει στη Μαδαγασκάρη και σε άλλα νησιά του Ινδικού Ωκεανού και στην ανατολική Αφρική. Επιστρέφει και πάλι στη χώρα μας τέλη Απριλίου και μέχρι να έρθει η στιγμή του φωλιάσματος μπορεί, εκτός από τα νησιά, να τον δούμε παντού στην Ελλάδα, ακόμη και στις κορυφές της Πίνδου. Την εποχή αυτή – όπως και το χειμώνα – ο Μαυροπετρίτης τρέφεται κυρίως με έντομα. Τζιτζίκια, ακρίδες, πεταλούδες, ιπτάμενα μερμήγκια, βρίσκονται σε αφθονία και έτσι βρίσκει άφθονη τροφή χωρίς να κουράζεται.

Η Ελλάδα έχει τεράστια ευθύνη για την προστασία του Μαυροπετρίτη αφού φιλοξενεί περισσότερο από τα 3/4 του παγκόσμιου πληθυσμού του, γι' αυτό και αποτέλεσε αντικείμενο του πολυετούς Προγράμματος LIFE που υλοποιήθηκε από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Η διαφύλαξη της ασφάλειας στις νησίδες και η προστασία από τα χημικά

φάρμακα και τα δηλητήρια αποτελούν ζητήματα άμεσης προτεραιότητας.

Ο Μαυροπετρίτης στη Σκύρο

Στη Σκύρο βρίσκεται η μεγαλύτερη αποικία Μαυροπετρίτη στον κόσμο, στην οποία φιλοξενείται το **8,5%** του αναπαραγωγικού πληθυσμού του είδους στην Ελλάδα και περίπου το **7%** αυτού παγκοσμίως.

Ο Μαυροπετρίτης φωλιάζει στην νοτιοανατολική ακτή της Σκύρου και συγκεκριμένα στους απόκρημνους βράχους του ορεινού όγκου του Κόχυλα που αποτελεί εξολοκλήρου, μαζί με τις παρακείμενες νησίδες, Σημαντική Περιοχή για Πουλιά, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής είναι χαρακτηρισμένο ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας (ΖΕΠ) και Τόπος Κοινοτικού Ενδιαφέροντος του δικτύου NATURA 2000.

Η ύπαρξη του Μαυροπετρίτη στη Σκύρο αποδεικνύει το ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα που διέρχεται από το νησί.

Το πουρνάρι του Κόχυλα δεν άντεξε και λύγισε, ο Γιώργος Κούκης όμως ανηφορίζει ακμαίος κόντρα στο βοριά.

Η ανάβαση στον Κόχυλα

Από μακριά ο Κόχυλας μοιάζει βατός και φιλικός. Κλίσεις υποφερτές, αμβλυγώνια κορυφή, χωρίς τις άγριες μύτες άλλων κορυφών. Η ανάβαση, λοιπόν, στα **792** μέτρα της κορυφής φαίνεται υπόθεση απλή.

- *Νομίζω πως δεν χρειαζόμαστε οδηγό, λέω στη Μαρία. Θα τα καταφέρουμε και μόνοι μας.*

- *Έχω ακούσει πως είναι δύσκολο βουνό. Γι' αυτό εξασφάλισα τον καλύτερο οδηγό. Είναι ο **Γιώργος Κούκης**, πρωτεργάτης στις όποιες σημανσεις μονοπατιών έχουν γίνει στο νησί.*

Από το Αυλωνάρι Ευβοίας ο Γιώργος Κούκης, έχει μακροχρόνια διεθνή ορειβατική και αναρριχητική εμπειρία και μεγάλη αγάπη για τα βουνά. Με την εθελοντική συμμετοχή μερικών ντόπιων φυσιολατρών, προσπαθεί να αναδείξει τις αθέατες ιδιαιτερότητες του νησιού.

Ορίζουμε ως ώρα αναχώρησης την 7η πρωινή.

Από τον Άγιο Μόδεστο στο «Μαρουλικό»

Ξυπνάω στις 5 τα χαράματα, πολύ πριν

χτυπήσει το ξυπνητήρι. Φαίνεται πως στον ύπνο μου, αντί για Κόχυλα ονειρευόμουν παραγάδια.

Κάποτε παίρνει να φωτίζει, η ώρα της αναχώρησης πλησιάζει. Κατευθυνόμαστε προς το νότιο τμήμα του νησιού. Σε απόσταση **13.7** χλμ. από το ξενοδοχείο ΝΕΦΕΛΗ συναντάμε αριστερά έναν άγριο χωματόδρομο. 300 μέτρα μετά τερματίζει μπροστά στο ξωκκλήσι του **Αγίου Μόδεστου**, χτισμένο δίπλα σε μαντριά. Μερικά πελώρια πουρνάρια ρίχνουν παχειά σκιά. Κάνω να βάλω από κάτω το αυτοκίνητο.

- *Μην το επιχειρείς, μου λέει ο Γιώργος. Θ' ανέβουν πάνω του τα κατσίκια για να φτάσουν τα κλαδιά.*

07:45'. Ξεκινάμε από τον Άγιο Μόδεστο, σε υψόμετρο **205** μέτρων, με κατεύθυνση ΒΑ. Η σήμανση, σε πέτρα και σε κορμό σφενδαμιού, είναι μπλε ρόμβος σε πλαίσιο λευκό. Επικουρικά υπάρχει και ξύλινη πινακίδα με τον αριθμό **3**. Είναι κατάσπαρτο με μπόλικες πέτρες αλλά βατό και με ήπιες κλίσεις το μονοπάτι. Το έδαφος είναι κατάφυτο από θυμάρι και πουρνάρια νάνους, που δεν κατάφεραν να ψηλώσουν εξαιτίας των κατσικιών.

Μονοπάτι ανηφορικό, χωρίς ελιγμούς, σε ευθεία σχεδόν γραμμή.

08:00. Διασχίζουμε κάθετα την στενή και ρηχή κοίτη ρεματιάς. Ένας δυνατός γραίγος μας βρίσκει καταπρόσωπο. Πολύ γρήγορα θα αναδειχθεί σε σημαντικό σύμμαχο ενάντια στη ζέστη. Ελάχιστα λεπτά μετά ξεκινάει ανήφορος συνεχής, χωρίς τους συνηθισμένους ανακουφιστικούς ελιγμούς. Προσαρμόζουμε τον ρυθμό μας και οπλιζόμαστε με υπομονή. Παρατηρώ το τοπίο ολόγυρά μας. Όλες οι πτυχώσεις του εδάφους, όλες οι χαραδρώσεις και ρεματιές, προβάλλουν καταπράσινες, ανάμεσα στις άγονες πλαγιές. Το υπέροχο τούτο θέαμα οφείλεται στις υγιέστερες συστάδες των περίφημων **Σφενδαμιών** της Σκύρου. Είναι τα Σφενδάμια *Acer sempervirens*, μοναδικά στο Αιγαίο. Οι σκιερές τους συστάδες αποτελούν σημαντικό οικότοπο τόσο για τα άγρια πτηνά που φωλιάζουν εκεί, όσο και για κάποια σπάνια φυτά που φυτρώνουν στη σκιά.

Μισή ώρα μετά την έναρξή του, ο απότομος ανήφορος τελειώνει. Βρισκόμαστε ήδη σε υψόμετρο **490** μέτρων. Στα ψηλόμετρα μας υποδέχονται σφοδρότατες ριπές

γραίγου. Βρίσκουμε προσωρινό καταφύγιο σε μια γλυκύτατη ρεματιά με όμορφο δάσος σφενδαμιών.

Για πρώτη φορά αποκαλύπτεται στα βόρεια ο Κόχυλας, με ορατό το τσιμεντένιο κολονάκι της κορυφής. Για λίγο ανηφορίζουμε ένα κακοτράχαλο μονοπάτι ανάμεσα σε αγκαθωτές αστιβιές, που στη σκυριανή διάλεκτο ονομάζονται «**αστβές**». Στ' ανατολικά, απέναντι απ' τον Κόχυλα, διαγράφεται η καμπύλη ράχη της **Βούβας**, που με **723** μέτρα, είναι η δεύτερη ψηλότερη του «**Βουνού**». Μπροστά μας απλώνεται ένα μακρόστενο οροπέδιο. Είναι το «**Μαρουλικό**», που παρεμβάλλεται ανάμεσα στον Κόχυλα και στη Βούβα.

Στην κακοτράχαλη κορυφή

Μετά τις ανηφοριές, η πορεία στο ομαλό οροπέδιο είναι πιο γρήγορη και ευχάριστη. Άλλωστε, η συνεχής οπτική επαφή με την κορυφή επιδρά στην ψυχολογία όλων ευνοϊκά. Ένα μικρό κοπάδι προβάτων πετάγεται ξαφνικά απ' τις αστιβιές. Στη θέα μας απομακρύνονται αλαφιασμένα, με ταχύτητα

που θα ζήλευαν και κατσίκια. Μια μεγάλη ξύλινη πινακίδα αναφέρει τους χρόνους προς **Βούβα (0:50')**, **Κόχυλα (0:50')**, **Αγ. Σωτήρα (4:00')** και **Καλαμίτσα (4:30')**.

Με Β κατεύθυνση διασχίζουμε το Μαρουλικό. Πολύ γρήγορα αρχίζει ανήφορος τραχύς. Η σήμανση εξαφανίζεται εντελώς, μα ούτε υπάρχει και κάποιο μονοπάτι ορατό. Αναζητούμε την πορεία μας ανάμεσα στις γιδόστρατες, κατάσπαρτες από αστιβιές και πέτρες αιχμηρές.

09:45'. Δυο ώρες μετά την αναχώρησή μας φτάνουμε σε μικρό αυχένα, στους ΝΔ πρόποδες του «**Πανόφτη**». Στο αλτίμετρο βλέπω την ένδειξη **730** μ. Το σημείο είναι μια απρόσμενη όαση πράσινου και σκιάς σε μια πυκνή συστάδα σφενδαμιών.

Χαλαρώνουμε στη δροσιά. Τα λεπτά κυλούν, η αναχώρηση για την κορυφή αναβάλλεται διαρκώς. Πρώτος σηκώνεται ο Γιώργος και δίνει το σύνθημα για το τελικό στάδιο της ανάβασης. Είναι μια κατά μέτωπον πορεία από την ΒΑ πλευρά της κορυφής, με έντονη κλίση και έδαφος πετρώδες, σαθρό και ολισθηρό.

Λιγότελη στάση στη σκιά της συστάδας του αυχένα, πριν από την τελική πορεία προς την κορυφή.

Ένα δεκάλεπτο μετά φτάνουμε στον «Πανόφτη» του Κόχυλα, δίπλα στο κολονάκι της Γ.Υ.Σ. Το αλτίμετρο δείχνει **790** μέτρα. Και ο χρόνος που απαιτήθηκε από τον Άγιο Μόδεστο είναι ακριβώς **2 ώρες και 20 λεπτά** (με ενδιάμεσες στάσεις 20 λεπτών). Γεμάτοι χαρά δίνουμε τα χέρια. Έχουμε κάθε λόγο να είμαστε ικανοποιημένοι. Ο Γιώργος γιατί ανέβασε άλλη μια ομάδα, με ασφάλεια στον Κόχυλα. Οι δύο Σκυριανές κυρίες, η Μαρία και η Άννα, γιατί κατέκτησαν την κορυφή του νησιού

τους. Και εμείς με την Άννα, γιατί εκπληρώνουμε έναν στόχο, που από την πρώτη μας επίσκεψη στη Σκύρο ήταν πολύ επιθυμητός.

Όλο το νησί είναι στα πόδια μας κι ο ορίζοντας του πελάγους ολόγυρά μας. Εδώ πάνω, ωστόσο, δεν είμαστε μόνοι. Ένας παντοδύναμος γραιίγος, ψυχρότερος από κάθε άλλη φορά, μας υποχρεώνει ν' αναζητήσουμε απάγκειο στο νοτιοδυτικό πρηνές της κορυφής. Μα, τι ευτυχία της όρασης είναι τούτη! Ο όρμος «**Τρεις**

Μαρία Αθανασιάδου. Μοναχική πορεία προς την κορυφή. Πίσω ο εκπληκτικός όρμος "Τρεις Μπούκες".

Μπούκες», ο πιο εμβληματικός της Σκύρου, αποκαλύπτεται με μια κάτοψη απαράμιλλης ωραιότητας. Από κανένα άλλο σημείο του νησιού δεν μπορεί κάποιος ν' αντιληφθεί με μεγαλύτερη παραστατικότητα την θαυμαστή γεωγραφία του όρμου με τους τρεις διαύλους, τις «τρεις μπούκες».

10:40'. Το όνειρο τελειώνει. Αρχίζει η επιστροφή στα κακοτράχαλα εδάφη του βουνού. Που μας ταλαιπωρούν με αιχμηρές πέτρες, αστιβιές και παντελή απουσία σημαδιών ή μονοπατιού. Χωρίς

μπροστάρη μας τον Γιώργο η ταλαιπωρία μας θα ήταν πολύ μεγαλύτερη.

11:30'. Από την αντικρινή ράχη αποκαλύπτεται μια θέα μοναδική προς τα δυτικά, με την Σκυροπούλα στο βάθος, την ογκώδη Μπαλάξα και τα άλλα μικρονήσια. Μπροστά μας το οροπέδιο της «**Ασκάλας**» και στα ΒΑ το στενό μονοπάτι που κατευθύνεται στο «**Πάι**», τον χαρακτηριστικό βράχο που δεσπόζει πάνω από τον -γνωστό μας από πέρυσι και τόσο αγαπητό- **Άγιο Αρτέμν**.

Κορυφή "Πανόφτης" του Κόκυλα, σε υψόμ. 792 μ. Πρωτομαγιά του 2013 με τον Γιώργο Κούκη, την Μαρία Αθανασιάδου και την Άννα Ανδρέου.

- Από κείνο το ξωκκλήσι ξεκινάει άλλη μια διαδρομή ως την κορυφή, λέει ο Γιώργος. Είναι όμως πολύ απαιτητική, σε κάποια σημεία σχεδόν σκαρφαλώνει κανείς.

11:45' Φτάνουμε σε ρεματιά, όπου βρίσκεται το «Κονάτσι» (κονάκι) του **Μαυρογιώργη**, με καλύβι ξερολιθιάς. Μικρή στάση στη σκιά ενός από τα μεγαλύτερα και ωραιότερα δάση σφενδαμιών.

- Ετοιμαστείτε για νέο υπερθέαμα, λέει ο Γιώργος.

Ξαναβαίνουμε στο μονοπάτι και, λίγα λεπτά μετά, ανοίγουμε ορθάνοιχτα τα μάτια. Ακριβώς από κάτω απλώνεται με απίστευτη μεγαλοπρέπεια η ευρύτατη αγκαλιά του κόλπου της Καλαμίτσας και στη συνέχεια όλα τα δυτικά μικρονήσια, οι Διαβατές, η Μπαλάξα, η Ρήνεια και η Σκυροπούλα.

- Και να σκεφτείτε, ότι στην περιοχή του Κόχυλα, με το τόσο ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, που επιπλέον είναι χαρακτηρισμένη και ως «NATURA 2000», προτάθηκε η εγκατάσταση

αιολικού πάρκου, με περισσότερες από 100 ανεμογεννήτριες, λέει ο Γιώργος. Κανείς, βέβαια, δεν είναι αντίθετος στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Απλά αντιπροτάθηκαν για εγκατάσταση οι άγονες ράχες της Μπαλάξας και άλλων ακατοίκητων νησιών.

Κατηφορίζουμε ένα ελικοειδές μονοπάτι με προστατευτικό τοιχαλάκι, πολύ κακοτράχαλο αλλά απόλυτα εμφανές και βυθισμένο στη σκιά μεγάλων σφενδαμιών.

- Το βλέπετε χαμηλά, εκείνο το λευκό σημάδι; Είναι η «**Παναγιά η Διχούνια**», λέει ο Γιώργος. Εκεί θα πιούμε το ωραιότερο νερό.

12:40' Δυο ώρες μετά την αναχώρησή μας από τον Κόχυλα φτάνουμε στη Διχούνια, που πήρε το όνομά της από τις δυο «χούνες», τις δυο ρεματιές που αυλακώνουν την πλαγιά. Χτισμένο στη σκιά μιας αιωνόβιας γκορτσιάς, το πανέμορφο ξωκκλήσάκι αγναντεύει από υψόμετρο **275** μέτρων την απεραντοσύνη του πελάγους. Αυτό όμως που το κάνει τόσο αγαπητό κι επιθυμητό είναι το εκπληκτικό νερό που

Πανοραμική κάτοψη του κόλπου της Καλαμίτσας. Πιο πίσω η μακρόστενη ογκώδης Μπαλάξα, η μικροσκοπική Ρήνεια και στο βάθος η Σκυροπούλα.

αναβλύζει δίπλα του, από τα έγκατα του κακοτράχαλου βουνού.

Χαλαρώνουμε στη σκιά. Ελάχιστη πια προσπάθεια και χρόνος μάς χωρίζουν από το σημείο τερματισμού της διαδρομής, στον κόλπο της Καλαμίτσας.

- Σ' αυτή τη δυτική πλαγιά του Κόχυλα υπάρχουν πολλές πηγές, οι περισσότερες από κάθε άλλο σημείο του νησιού, λέει ο Γιώργος. Το νερό της Διχούνιας, όμως, πιστεύω πως είναι το καλύτερο της Σκύρου.

Πίνουμε όλοι με αξεδίψαστη λαχτάρα το τελευταίο δώρο του Κόχυλα προς τους οδοιπόρους των κακοτράχαλων πλαγιών και μονοπατιών.

13:00'. Εγκαταλείπουμε τη μακαριότητα μας στη Διχούνια. Σε 5 λεπτά διασχίζουμε μια εκπληκτική «χούνη», μια ρεματιά με πυκνό και εκτεταμένο δάσος από πανέμορφες πικροδάφνες, ελάχιστες μόλις μέρες πριν ανθίσουν.

13:45'. Βρισκόμαστε στην άσφαλο, στην ΒΔ αφετηρία του μονοπατιού, μπροστά στην πινακίδα με τον κατατοπιστικό χάρτη της Σκύρου. Με συνολικές ενδιάμεσες στάσεις 1 ώρα έχουμε ολοκληρώσει την κυκλική διαδρομή από τον Άγιο Μόδεστο σε **5 ώρες ακριβώς**. Αν θα έλεγα ότι αισθανόμαστε ευτυχισμένοι, δεν θα ήταν καθόλου υπερβολή.

Απευθύνουμε χίλιες ευχαριστίες στον Γιώργο Κούκη, χωρίς την παρουσία του οποίου δύσκολα θα φέρναμε σε πέρας τούτο το δύσκολο εγχείρημα. Ανανεώνουμε τη συνάντησή μας για το επόμενο απαιτητικό μονοπάτι ως το **Φανάρι**, στο ακρωτήριο **Λιθάρι**.

Το μονοπάτι του Φάρου

- Αν δεν ξεκινήσουμε σε λίγη ώρα, θα μας πάρει η νύχτα, λέει ο Γιώργος Κούκης. Ο Φάρος δεν είναι δίπλα μας.

Απόγευμα. Παίρνουμε πάλι το δρόμο για το νότο. Προορισμός μας τούτη τη φορά είναι ο περίφημος Φάρος στο ακρωτήριο «**Λιθάρι**». 500 μέτρα μετά την διακλάδωση για το μνημείο του Μπρουκ συναντάμε έναν χωματόδρομο που καταφορίζει προς τις «**Ρένες**». Δυο χιλιόμετρα μετά συνεχίζουμε με τα πόδια, αρχικά στον χωματόδρομο και στη συνέχεια σε κακοτράχαλο μονοπάτι.

17:25'. Φτάνουμε στην βοτσαλωτή παραλία Ρένες και ανηφορίζουμε με κατεύθυνση ανατολική. Το μονοπάτι είναι στενό και πετρώδες, αλλά πιο φιλικό από του Κόχυλα.

- Δεν βλέπω ιδιαίτερες δυσκολίες, λέω στον Γιώργο.

- Μη βιάζεσαι, είμαστε ακόμα στην αρχή.

Για 15 λεπτά ανηφορίζουμε διαρκώς. Φασκόμπλο και θυμάρι, μοσχοβολάνε παντού.

17:50'. Βγαίνουμε σε υψόμετρο **140** μέτρων, σε απαλές λοφοπλαγιές. Εμφανίζονται τρία αλογάκια, ελεύθερα, ανεξάρτητα και πανέμορφα. Αντικρύζουμε στ' ανατολικά τις εδαφικές εξάρσεις του **Φανόφτη** και της **Πλάκας**. Διασχίζουμε ήδη το οροπέδιο «**Αραγάδες**».

- Θα λοξοδρομήσουμε για λίγο, λέει ο Γιώργος και στρέφει προς τα νότια. Νομίζω πως οι εικόνες που θ' αντικρύσουμε, αξίζουν την παράκαμψη.

Ακολουθούμε τα βήματά του. Το υποτυπώδες, ήδη, μονοπάτι εξαφανίζεται εντελώς. Η διαδρομή εξελίσσεται σε διαρκή αναζήτηση της πορείας μας ανάμεσα στην συμπαγή μάζα των αστιβίων.

18:20'. Βγαίνουμε στα ακραία σημεία απόκρημνων πλαγιών. Ο φοβερός βράχος του ακρωτηρίου «**Καστέλι**» μας χαρίζει ένα θέαμα συγκλονιστικό. Εξίσου εντυπωσιακές είναι οι κατακόρυφες πτήσεις των θρυλικών **Μαυροπετριτών**. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ένα διαφορετικό αρπακτικό. Είναι **Όρνιο!** Η Άννα αιχμαλωτίζει την πτήση του με τον ισχυρό της τηλεφακό (1).

Πριν επιστρέψουμε, αγναντεύουμε σ το ακρωτήριο Λιθάρι το γνώριμο περίγραμμα του φάρου. Ανηφορίζουμε μια τραχειά πλαγιά, με κακοτράχαλες πέτρες και αμέτρητες αστιβιές. Κάθε βήμα χρειάζεται προσοχή.

18:50'. Ο ανήφορος τελειώνει, φτάνουμε σε αυχένα. Από υψόμετρο **220** μέτρων αγναντεύουμε χαμηλά τον φάρο.

1. Με την μεγέθυνση της εικόνας, μάλιστα, αποκαλύφθηκε μια λεπτομέρεια πολύ συναρπαστική: ένας δακτύλιος εντοπισμού, που σε μια χρονική στιγμή της ζωής του, κάποιος επιστήμονας τοποθέτησε στο Όρνιο.

Ανάμεσα στους Μαυροπετρίτες, ένα μοναχικό Όρνιο (Gyps fulvus) και μάλιστα με δαχτυλίδι εντοπισμού, θεάθηκε να διαγράφει αργούς κύκλους στους κατακόρυφους γκρεμούς.

Η κάτοψή του είναι εντυπωσιακή. Ωστόσο, ανάμεσά μας μεσολαβεί ένα στενό μονοπάτι, χαραγμένο στις φοβερές κλίσεις του γκρεμού.

- Αν κάποιος πάσχει από ακροφοβία, είναι προτιμότερο να μην ακολουθήσει. Όποιος όμως το αποφασίσει, λέει ο Γιώργος, θα είμαι συνεχώς δίπλα του, για οποιαδήποτε βοήθεια.

Η κατάσταση δεν είναι τόσο δραματική. Το δυσκολότερο σημείο ειν' ένα πέρασμα πεντέξι περίπου μέτρων, πολύ στενό, στην αβυσσαλέα πλαγιά.

19:05'. 1:40' μετά την αναχώρησή μας από τις Ρένες βρισκόμαστε στον **Φάρο Λιθάρι**, σε υψόμετρο **85** μέτρων πάνω από την επιφάνεια του Αιγαίου.

Σύμφωνα με τον μεταπτυχιακό φοιτητή **Σταύρο Παπάζογλου (2)**: «ο φάρος ανεγέρθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα (1894) στην εποχή της ανασυγκρότησης του ελληνικού φαρικού δικτύου. Στον φάρο εργάστηκαν φαροφύλακες για έναν σχεδόν αιώνα. Μέσα στον αιώνα αυτό η ιστορία του φάρου συνδέθηκε άρρηκτα με την ιστορία της Σκύρου και των κατοίκων της.

Σήμερα φέρει σημαντικές βλάβες και φθορές εξαιτίας της έλλειψης συντήρησης

και της σεισμικής δράσης. Η αποκατάσταση και η απόδοση σ' αυτόν μιας νέας χρήσης θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την επισκεψιμότητά του και να αποτελέσει έναν τουριστικό πόλο έλξης για το νησί».

Ως προς την προσβασιμότητα του φάρου ο ερευνητής αναφέρει ότι στα τέλη του 19ου αιώνα το μονοπάτι ξεκινούσε από τη Χώρα και διέσχιζε τον Κόχυλα μέχρι την παραλία Ρένες. Το ταξίδι διαρκούσε τότε από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου, όταν οι καιρικές συνθήκες δεν επέτρεπαν την θαλάσσια μετάβαση.

Θαυμάζουμε το πελώριο ορθογώνιο φάροσπιτο, με διαστάσεις 6.90 X 10.80 μέτρα και ύψος 7.30 μέτρα. Είναι το **μοναδικό**, από την κατασκευή του **διώροφο φάροσπιτο**.

Στον χώρο υπάρχει επίσης το μικρό κτίριο που χρησιμοποιείτο ως στάβλος, καθώς και οι δύο στέρνες, στις οποίες συλλεγόταν το νερό της βροχής από το δώμα του κτιρίου.

19:15' Λίγα λεπτά πριν καθούν οι τελευταίες ακτίνες του ήλιου ο Γιώργος δίνει το σύνθημα της επιστροφής.

- Πρέπει να επιταχύνουμε, οριακά θα προλάβουμε το φως.

Δεν διαφωνώ μαζί του αλλά πώς να επιταχύνεις στον γολγοθά;

Η πορεία της επιστροφής εξελίσσεται σ' ένα αδιάκοπο κυνηγητό του χρόνου, να προλάβουμε το τελευταίο φως που όλο κι αδυνατίζει.

20:40' Σε **1 ώρα και 25'** περνάμε σαν σίφουνες από τις Ρένες και ανηφορίζουμε το κακοτράχαλο μονοπάτι που καταλήγει στον χωματόδρομο.

20:55' Σε **1 ώρα και 40'** βρισκόμαστε μπροστά στο αυτοκίνητο με σκοτάδι βαθύ. Μοναδική πηγή φωτός είναι κάποιες αμυδρές ανταύγειες πάνω απ' τα βουνά.

2. Διπλωματική εργασία που παρουσιάστηκε τον Δεκέμβριο του 2011 στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, με θέμα «ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΡΟΥ ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΛΙΘΑΡΙ ΤΗΣ ΣΚΥΡΟΥ».

Το τελικό απαιτητικό μονοπάτι προς τον Φάρο.

Έναν χρόνο μετά το περίφημο πέτρινο αλογάκι, ο Γιώργος Μακρής μας καταπλήσσει και πάλι με τον σκουρόχρωμο πωρόλιθο, δημιούργημα της φύσης.

Αξίζει να χάσει κανείς μερικές ώρες πρωινού ύπνου για μια ανατολή στα αρμυρικά.

Νότια Σκύρος: η εξερεύνηση συνεχίζεται

Καθώς από την Χώρα της Σκύρου κατευθυνόμαστε προς το νότο, συναντάμε δίπλα στο δρόμο μια συστάδα αρμυρικών. Η οποία, βέβαια, δεν θα είχε τίποτε το ξεχωριστό αν κάτω από την αραιά σκιά δεν κοσμούσαν το έδαφος μερικές από τις πιο παράξενες πέτρες της Σκυριανής γης. Είναι πέτρες από σκουρόχρωμο πωρόλιθο, με διαστάσεις εντυπωσιακές. Πολύ εντυπωσιακότερα είναι τα σχήματά τους με τις πολλαπλές οπές, που με υπομονή και περίσσια φαντασία έχει σμιλεύσει η φύση στους αιώνες.

- Τον περασμένο Ιούνη δεν υπήρχαν, λέει η Άννα. Ποιος τις τοποθέτησε εδώ;

- Ποιος άλλος; αναφωνεί η Μαρία. Ο Γιώργος Μακρής, βέβαια, αυτός ο λάτρης της Σκύρου, που έστησε στους πρόποδες του Κόχυλα το περίφημο πια πέτρινο αλογάκι που κοσμεί το εξώφυλλό σας (1). Και το οποίο, από τότε που κυκλοφόρησε το περιοδικό, έγινε κάτι σαν έμβλημα της Σκύρου, αφού πολλοί επισκέπτες το αναζητούν και φωτογραφίζονται μαζί του.

Λοξοδρομούμε για λίγο στην παραλία της **Ασπούς**. Είν' ένας μεγάλος αμμουδερός όρμος πριν από το Αχίλλι. Περιποιημένα καταλύματα, θάλασσα πεντακάθαρη με βυθό φιλικό, καθώς και μηδαμινή κίνηση τροχοφόρων, συνιστούν περιβάλλον ιδανικό για οικογενειακές διακοπές.

Βγαίνουμε στην εκτεταμένη παραλία της **Καλαμίτσας**. Λεπτό βοτσαλάκι, αμμουδιά και κρυστάλλινα νερά, από τους πιο δημοφιλείς κολυμβητικούς προορισμούς του νησιού.

Συνεχίζουμε τον παραθαλάσσιο δρόμο και μετά την πηγή **Νύφι**, συναντάμε μια χωμάτινη παράκαμψη δεξιά. Παραμερίζουμε το «σίκανο», την προστατευτική πόρτα του φράχτη και φτάνουμε στον όρμο της **Κολυμπάδας**. Πολύχρωμο βοτσαλάκι, διαυγή τυρκουάζ νερά. Ένα μοναχικό σπίτι και απόλυτη μοναξιά. Ανοιχτά στα δυτικά ορθώνεται το ογκώδες περίγραμμα της **Μπαλάξας**.

1. Είναι το θέμα του εξωφύλλου στο τεύχος 88, με το πρώτο αφιέρωμα για την Σκύρο.

Όρμος Κολυμπάδα. Τουρκουάζ νερά και πολύχρωμα βοτσαλάκια.

Το λιτό ταφικό μνημείο του RUPERT BROOKE πάνω από τις "Τρεις Μπούκες" και ο επιβλητικός ανδριάντας του ποιητή στην Χώρα, έργο του Τόμηρου (αριστερά, απέναντι).

Συνεχίζοντας στο κεντρικό οδικό δίκτυο συναντάμε έναν δεύτερο χωματόδρομο. Μας οδηγεί στην πανέμορφη, επίπεδη περιοχή «**Βουκολίνα**». Στάνη με γιδοπρόβατα, μικρή σουβάλα με καφεκίτρινο νερό, τόπος πολύ ειδυλλιακός.

Στο μνημείο του Rupert Brooke

Ξαναβγαίνουμε στην άσφαλο και 4 χιλιόμετρα μετά συναντάμε την διακλάδωση προς τον **Ναυτικό Σταθμό Σκύρου** και το ταφικό μνημείο του Άγγλου ποιητή **RUPERT BROOKE**.

Βρίσκουμε το μνημείο ενάμισι χιλιόμετρο πιο κάτω, αριστερά του δρόμου. Είναι μαρμάρινο και λιτό, στην δροσερή σκιά αιωνόβιου ελαιώνα. Παραδίπλα κατηφορίζει απ' το βουνό μια ρεματιά με πετρώδη κοίτη, τελειώς ξερή τούτη την εποχή.

Ποιος ήταν όμως ο Ρούπερτ Μπρουκ; Και γιατί αναπαύεται σ' αυτό το απόμακρο σημείο της Σκύρου;

Ο φιλέλληνας ποιητής γεννήθηκε το **1887** στην πόλη **Rugby** της Αγγλίας και πέθανε στις 23 Απριλίου **1915** στη Σκύρο,

σε ηλικία μόλις 28 ετών.

Ο Μπρουκ, με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, κατετάγη εθελοντής. Η γνωριμία του, μάλιστα, με τον Ουίνστον Τσόρτσιλ τον παρακίνησε να προτιμήσει το Βασιλικό Ναυτικό. Έλαβε αρχικά μέρος στη μάχη της Αμβέρσας. Αργότερα, η στρατιωτική μοίρα στην οποία ανήκε έφτασε στον όρμο «**Τρεις Μπούκες**» της Σκύρου, προετοιμαζόμενη να συμμετάσχει στην εκστρατεία των Δαρδανελίων κατά των Τούρκων.

Το βράδυ της 20ης Απριλίου του 1915 ο Μπρουκ αρρώστησε από μόλυνση, οφειλόμενη σε τσίμπημα κουνουπιού. Μεταφέρθηκε τότε σε Γαλλικό νοσοκομειακό πλοίο που ναυλοχούσε στις Τρεις Μπούκες. Παρά τις προσπάθειες όμως των γιατρών, ο Μπρουκ άφησε την τελευταία του πνοή το απόγευμα της 23ης Απριλίου του 1915.

Στον τάφο του ποιητή υπάρχει γραμμένο το πιο γνωστό του ποίημα, «**Ο Στρατιώτης**», που γράφτηκε τους τελευταίους μήνες του 1914. Μετά τον Β' Παγκόσμιο

Πόλεμο στήθηκε ο τύμβος από την μητέρα του ποιητή. Ο Ρούπερτ Μπρουκ υπήρξε μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία για τους Σκυριανούς, οι οποίοι δημιούργησαν την πλατεία Μπρουκ στη Χώρα, κοντά στο εκκλησάκι της Αγίας Τριάδας. Εκεί, σε περίοπτη θέση, έχει στηθεί άγαλμα αφιερωμένο στην αιώνια ποίηση και την μνήμη του ποιητή. Το άγαλμα είναι έργο του Τόμπρου, που είχε ως μοντέλο του τον χορευτή **Αλέξανδρο Ιόλα**. Στα αποκαλυπτήρια του αγάλματος, που έγιναν στις 5 Απριλίου **1931**, παρών ήταν και ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας **Ελευθέριος Βενιζέλος**.

Σήμερα υπάρχει στην Αγγλία η «Κοινωνία του Ρούπερτ Μπρουκ» (THE RUPERT BROOKE SOCIETY), που οργανώνει στη μνήμη του φιλολογικές βραδιές.

Ρωμαϊκό Λατομείο Μαρμάρου

Μετά το μνημείο του Μπρουκ συνεχίζουμε προς τον Ναυτικό Σταθμό Σκύρου. Εδώ μας υποδέχεται με μεγάλη ευγένεια ο Διοικητής του **Μιχάλης Αλεξανδρέσκος**, που μας οδηγεί στον παρακείμενο

χώρο του αρχαίου ρωμαϊκού λατομείου. Είναι μια εκτεταμένη περιοχή, με χαμένες και απότομες πλαγιές, που κυμαίνονται σε υψόμετρα από 50 ως 80 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Ανάμεσα στο φασκόμπλο που ευωδιάζει παντού, υπάρχουν κατάσπαρτα πάμπολλα ημίεργα αρχιτεκτονικά μέλη, κίονες και ογκόλιθοι ορθογώνιοι. Ως πρώτη ύλη έχει χρησιμοποιηθεί μάρμαρο πολύχρωμο ή λευκό. Η χρωματική ποικιλία των μαρμάρων είναι εκπληκτική. Σ' έναν και μόνον κίονα επισημαίνουμε ταυτόχρονα χρωματικούς τόνους του γκρι και του λευκού, του κίτρινου, του καφέ και κεραμιδί, σε αρμονικούς συνδυασμούς τέτοιους, που μόνον η φύση μπορεί να δημιουργήσει. Αλλού παρεμβάλλονται φλέβες σε αποχρώσεις του πράσινου και του βυσσινί.

Παίρνουμε τις διαστάσεις πολλών αρχιτεκτονικών μελών. Το μεγαλύτερο που εντοπίζουμε είναι ένας κίονας σπασμένος στη μέση, με μήκος **6** και διάμετρο **1.10** μέτρα. Ο τελευταίος αυτός κίονας, αν δεχθούμε μια μέση τιμή **2.5** για το ειδικό

βάρος του μάρμαρου, πρέπει να φτάνει σε βάρος τους **14 τόνους!** (2) Ακόμα και για τα σημερινά δεδομένα η εξόρυξη, η λάξευση, η μεταφορά ως την ακτή και η φόρτωση σε πλοίο δεν είναι και το ευκολότερο εγχείρημα. Στην προκειμένη περίπτωση ατύχησαν οι λιθοξόοι της εποχής. Από κάποια άστοχη προσπάθεια ίσως, ο κίονας δεν άντεξε και κόπηκε στη μέση. Κάποια απ' αυτά τα πιο αντιπροσωπευτικά κατάλοιπα του ρωμαϊκού παρελθόντος του νησιού, υπάρχει μια σκέψη να μεταφερθούν σε περίοπτη θέση, ώστε να εκτίθενται στη θέα και στον θαυμασμό Σκυριανών και επισκεπτών.

Αρχαίο Ρωμαϊκό Λατομείο και κίονες από το περίφημο πολύχρωμο μάρμαρο της Σκύρου, την "ποικίλη λίθο", κατά τον Στράβωνα. Για την χρωματική του ποικιλία υπήρξε από τα αγαπημένα μάρμαρα των Ρωμαίων.

2. Όγκος του συγκεκριμένου κυλίνδρου: $3.14 \times (1.10 : 2)^2 \times 6 = 5.6991$ κυβ. μέτρα $\times 2.5 = 14.24$ τόνοι.

Η Σκύρος απ' την κορυφή του Αϊ-Λιά

Ένας λόφος με τέλειο κωνικό σχήμα ορθώνεται στο κέντρο του νησιού. Στην κορυφή του δεσπόζει το κατάλευκο ξωκκλήσι του Αϊ-Λιά του «Ψλε», του ψηλού δηλαδή, όπως τον αποκαλούν -για να τον ξεχωρίζουν από τους άλλους- οι Σκυριανοί. Χτισμένο σε υψόμετρο **294 μ.** το ξωκκλήσι, εποπτεύει τα πάντα. Πεθυμήσαμε να δούμε κι εμείς ό,τι αγναντεύει ο Αϊ-Λιάς. Η καλή μας φίλη και δεινή πεζοπόρος **Άννα Ανδρέου**, γνωστή με το παρατσούκλι **Αντριάδακου**, είναι πρόθυμη να μας συνοδέψει.

Από τον κεντρικό δρόμο -μετά την παραλία της Ασπούς- στρίβουμε αριστερά προς Αχίλλι και Καλαμίτσα. **770** μέτρα μετά συναντάμε τιμεντόδρομο δεξιά. Μετά απ' αυτόν ανηφορίζουμε απότομα με κατεύθυνση ΝΔ. Το μονοπάτι συνεχίζει ελικοειδές, ανάμεσα σε αχινοπόδια και αστιβιές. Αργότερα εμφανίζονται σχοίνοι και, ψηλότερα ακόμη, πουρνάρια-νάνοι, εξαιτίας των κατσικιών. Το μονοπάτι είναι εμφανές και η σήμανση ικανοποιητική,

Δειλινό στον Προφήτη Ηλία (υψ. 294 μ.), στον Αϊ-Λιά τον Ψλέ (τον Ψηλό) των Σκυριανών. Οδηγός μας ως την κορυφή η Άννα Ανδρέου.

με λευκή λαδομπογιά. Πού και πού ανοίγουμε «σίκανα», τις γνωστές συρμάτινες πόρτες στους φράχτες.

40 λεπτά μετά την αναχώρησή μας βρισκόμαστε μπροστά στην κατάλευκη σιλουέττα του Αϊ-Λιά. Ολόγυρα η θέα είναι εκπληκτική: στο Κάστρο της Σκύρου, βόρεια στον δασωμένο Όλυμπο και νότια στον γυμνό Κόχυλα, χαμηλά στην Καλαμίτσα και στο Αχίλλι. Στον δυτικό πελαγίσιο ορίζοντα εξέχει η χαμηλή ράχη της Ρήνειας και στο βάθος η Σκυροπούλα.

Με τη δύση του ήλιου παίρνει να φυσάει αεράκι δροσερό. Η φίλη μας η Άννα, με την γνωστή ευλάβεια των νησιωτών, ανάβει το καντηλάκι του Αϊ-Λιά και θυμιατίζει ένα γύρω.

Η επιστροφή δεν μας παίρνει παραπάνω από **25'**. Προσοχή όμως: δεν πρέπει να παρασυρθούμε από τα λευκά σημάδια στο τέλος της διαδρομής, γιατί θα μας οδηγήσουν στον δύσβατο φράχτη τού, εκεί υπάρχοντος, σπιτιού.

Μικρές περιηγήσεις στα βόρεια του νησιού: ένα αμπέλι στο πουθενά

- Θέλετε να δείτε ένα αμπελάκι; ρωτάει ο **Γιώργος Κούκης**. Το έχουμε συνεταιρικά με τον φίλο μου, τον **Σταμάτη Νικολάου**.

Ξεκινάμε από την ΝΕΦΕΛΗ, με

Ο Γιώργος Κούκις στο υπέροχο αμπελάκι στα βόρεια του νησιού. Ευχόμαστε πολύ γρήγορα να παράγει ένα εκλεκτό κρασί.

κατεύθυνση δυτική. Διασχίζουμε τη ρεματιά του **Φερεκάμπου** και φτάνουμε στην περιοχή «**Παρασπήσι**», στους πρόποδες του Ολύμπου. Απέραντα πευκοδάση από χαλέπιο πεύκη καλύπτουν τις πλαγιές. Αναρωτιόμαστε πού να 'ναι άραγε το αμπέλι.

Ξαφνικά, αποκαλύπτεται ένα ξέφωτο σε υψόμετρο **250** περίπου μέτρων. Έδαφος ελαφρά επικλινές, προσήλιο, προφυλαγμένο απ' το βοριά. Είν' ένας τόπος ειδυλλιακός. Στα 13 στρέμματα είναι φυτεμένα με γεωμετρική ακρίβεια ολοζώντανα κλίματα με ασύρτικο και μερικές ευγενικές γαλλικές ποικιλίες ερυθρού και λευκού κρασιού. Η επιφάνεια του εδάφους, τελείως απαλλαγμένη από χόρτα και πέτρες, φανερώνει τη φροντίδα και το μεράκι των δύο φίλων.

- *Εδώ έχει πέσει πολλή δουλειά, λέει ο Γιώργος. Ελπίζουμε πως τα αποτελέσματα θα μας δικαιώσουν.*

Παρατηρούμε τα υποδήματα του φίλου μας, παράξενα, πρωτότυπα και -πέρα από κάθε αμφιβολία- χειροποίητα.

- Αυτά είναι τα «**τροχάδια**» της Σκύρου που, απ' όσο ξέρω, δεν υπάρχουν αλλού. Η σόλα είναι από λάστιχο αυτοκινήτου και όλο το υπόλοιπο από δέρμα μοσχариού.

- Και γιατί λέγονται τροχάδια;

- Γιατί, όπως είναι στο κάτω μέρος κυρτά, σε υποχρεώνουν να βαδίζεις με τις μύτες, σαν να τρέχεις. Τις πρώτες μέρες είχα κάποια δυσκολία προσαρμογής, ύστερα όμως δεν ήθελα να τα βγάλω.

- Ποιος τα κατασκευάζει στο νησί;

- Την τέχνη την κατέχουν οι περισσότεροι βοσκοί. Ο κορυφαίος τεχνίτης όμως είναι ο **Δημήτρης ο Βαρσάμος**, γνωστότερος με το παρατσούκλι «**Καψοκάρδης**». Αξίζει να τον γνωρίσετε.

Με δασικούς δρόμους φτάνουμε στον όρμο του **Αγίου Πέτρου**, από τους βορειότερους της Σκύρου. Εδώ, μετά το πευκοδάσος, αρχίζουν εκτεταμένες αμμοθίνες με κέδρα, που καταλήγουν σε αμμουδιά, με λεπτό βοτσαλάκι και διαυγέστατα νερά. Το σκηνικό συμπληρώνουν αιχμηρά βράχια με παράξενα σχήματα και στ' ανοιχτά το βραχονήσι «**Ποδιές**».

Μέρες του Πάσχα. Χορός στο μετόχι του Αη-Γιώργη, με τις παραδοσιακές στολές και τα παραδοσιακά υποδήματα, τα περίφημα "τροχάδια".

Τα τροχάδια του Καψοκάρδη

- Ο άνθρωπος, τις χωματουργικές εργασίες έχει ως κύριο επάγγελμα, όχι τα τροχάδια, λέει η Μαρία. Οσοίσο θα τον ζητήσουμε να μας ξεναγήσει στα στάδια κατασκευής του τροχαδιού.

Στον κάμπο του αεροδρομίου, στην Βόρεια Σκύρο, βρίσκουμε το «κονάτσι», την αγροτική κατοικία του Δημήτρη Βαρσάμου. Που για τους φίλους του είναι ο «**Καψοκάρδης**». Μας υποδέχεται στην σκιερή του αυλή, που χάρις σ' ένα βοριάδακι διατηρείται δροσερή. Πίνουμε καφεδάκι ελληνικό. Παντού διάσπαρτα λάστιχα αυτοκινητού, ολόκληρα ή κομμάτια.

- Τα λάστιχα είναι PIRELLI; ρωτάω με διάθεση χωρατού.

- Πού το κατάλαβες; ρωτάει έκπληκτος ο Δημήτρης. Ναι, είναι όλα PIRELLI.

- Και γιατί είναι PIRELLI; ρωτάω, ακόμα πιο έκπληκτος εγώ.

- Γιατί είναι τα μόνα που έχουν απομείνει

με εσωτερικά λινά. Όλα τα άλλα έχουν σύρμα, που δεν βολεύει για τα τροχάδια. Όπως βλέπετε, το πέλαμα είναι φθαρμένο, για να είναι λεπτό, αλλιώς είναι πολύ βαρύ. Δυστυχώς είναι δυσεύρετα πια. Έτσι μου 'ρχεται να κάνω ειδική παραγγελία στην PIRELLI.

Γνωρίζουμε έτσι το ένα από τα δύο απαραίτητα υλικά για την κατασκευή των τροχαδιών. Το άλλο υλικό είναι το δέρμα από μοσχάρι. Δυσεύρετο κι αυτό.

- Τα περισσότερα εργοστάσια έχουν κλείσει, λέει ο Δημήτρης. Να, τούτο το δέρμα το βρήκα στα Χανιά. Και δεν είναι και φτηνό.

Παίρνει τη θέση του ο φίλος μας στο τραπέζι, φέρνει ένα κομμάτι λάστιχο και το στηρίζει πάνω του σταθερά. Μ' έναν κόφτη αρχίζει να στρογγυλεύει τις γωνίες, να δίνει στο λάστιχο σχήμα σόλας. Οι κινήσεις του γρήγορες και σίγουρες, με ακρίβεια θαυμαστή. Αναρωτιέμαι πόσες φορές έχει κάνει τις ίδιες τούτες κινήσεις.

- Χιλιάδες, αμέτρητες φορές, αν σκεφτείς ότι από τα 15 μου καταγίνομαι με τροχάδια. Από μικρός μ' άρεσε να παρακολουθώ τους παππούδες. Έτσι την έμαθα γρήγορα την τέχνη. Μα και τώρα, μετά από τόσα χρόνια, δεν σταματάω να σκέφτομαι βελτιώσεις.

Παρακολουθούμε τα στάδια κατασκευής του τροχαδιού. Αρχικά είναι το σωστό κόψιμο του λάστιχου. Άλλο κόψιμο για τα τροχάδια της δουλειάς κι άλλο για τα καλά, τα «**σκολιανά**». Ύστερα έρχεται το άνοιγμα των οπών, κατά μήκος των πλευρών: έξι εσωτερικά και πέντε εξωτερικά. Σ' αυτές τις τρύπες εφαρμόζεται το «**ανάστολο**», το μικρό λωριδάκι δέρματος με τις δύο τρύπες.

Από εκεί περνάνε οι μακρύνες δερμάτινες λωρίδες, που όπως ράβονται αποτελούν τον σκελετό του τροχαδιού. Για ν' αποκτήσουν ελαστικότητα οι λωρίδες πρέπει να μπουν σε νερό, τουλάχιστον μισή ώρα πριν.

- Το μήκος της λωρίδας από τροχάδι σε τροχάδι διαφέρει, λέει ο Δημήτρης. Εμπειρικά το υπολογίζουμε με την οργιά του ανθρώπου που παραγγέλνει το τροχάδι.

Μιλώντας δεν σταματάει να «**ράβει**» το τροχάδι, να του δίνει σταδιακά την

οριστική του μορφή. Σε κάθε στάδιο της δουλειάς χρησιμοποιεί ιδιαίτερο εργαλείο: πένσα, κόφτη, σφυράκι ή κατσαβίδι. Πολύ πρωτότυπο και λειτουργικό είναι το αμόνι, μια δική του πατέντα με θήκη σιδερένια στην πλάτη της καρέκλας.

- Πρέπει ο πελάτης να είναι παρών στην κατασκευή του τροχαδιού; ρωτάει η Άννα.

- Όχι απαραίτητα. Όταν όμως είναι παρών είναι μεγαλύτερη η επιτυχία εφαρμογής, αφού μπορεί πού και πού να το δοκιμάζει, οπότε ανάλογα να προσαρμόζεται το σφίξιμο της φτέρνας ή των λουριών.

- Πόσο μπορεί ν' αντέξει ένα τροχάδι;

- Εξαρτάται από τη χρήση. Να, αυτά εγώ τα φοράω ένα χρόνο κι είναι σαν καινούργια. Μα κι αν κάποιο τμήμα τους, ανάστολο, λωρίδα ή κάτι άλλο, φθαρεί ή κοπεί, μπορεί να αντικατασταθεί. Τα τροχάδια είναι τα μόνα παπούτσια με **ανταλλακτικά**.

Ένα ένα τα διαδοχικά τμήματα τελειώνουν: έτοιμος ο «**χαλινός**», το όλο πλέξιμο δηλαδή, έτοιμος ο «**σταυρός**», το μπροστινό δέσιμο, καθώς και το δέσιμο της φτέρνας, ο «**φτερνίτης**». Προσαρμόζεται με προσοχή και το κομμάτι του

δέρματος, που καλύπτει το μπροστινό μέρος του ποδιού, το «**ψίδι**».

- Έτοιμο το πρώτο, λέει ο Δημήτρης. Δυστυχώς, έχει δυο το ζευγάρι. Ε, ώσπον να ξαναρχίσω, λέω να πιούμε ένα τσιπουράκι.

- Εμείς καλύτερα να μην πιούμε, έχουμε περπάτημα, λέει η Μαρία. Της ρίχνω, απλά, μια ματιά.

- Καλά, ας πιούμε λιγάκι, συμπληρώνει.

Θαυμάσιο τσίπουρο, ψωμί ολικής αλέσεως ζυμωτό, γραβιέρα και φέτα Σκύρου με γεύση μοναδική. Αποκάλυψη είναι το κατσικάκι, ψητό με λάδι και κρασί, σε μια πελώρια κατσαρόλα, κλεισμένη με ζυμάρια, εντελώς αεροστεγώς.

- Θα σου κάνω ένα δωράκι, λέει ο Δημήτρης στην Άννα.

Φέρνει μια βεργούλα, που από τη μια της άκρη εξέχουν ακανόνιστα τέσσερα λεπτά κλαδάκια, που θυμίζουν λεπίδες μίξερ.

- Ναι, καλά το κατάλαβες, λέει ο φίλος μας. Είν' ένα «μίξερ χειρός» από αγριελιά. Εδώ το λέμε «**μαλαχτήρι**». Μ' αυτό χτυπάμε τη φάβα για να την κάνουμε αλοιφή.

Είν' ένα από τα πιο αυθεντικά δώρα, που μας έχουν χαρίσει ποτέ.

Γέλια, τσουγκρίσματα και ευχές. Το

«κονάτσι» του Καψοκάρδη είναι αληθινός τόπος χαράς. Και θα ήταν έτσι για πολλές ακόμη ώρες, αν ξαφνικά δεν μας έπαιρνε στο τηλέφωνο ο Γιώργος Κούκης. Για να μας υπενθυμίσει το ραντεβού μας με την **Μικρή** και **Μεγάλη Αγαλίπα**, στο βορειοδυτικότερο άκρο του νησιού.

Επάνω: Η Μικρή Αγαλίπα, αθέατος ορμίσκος, κυκλωμένος από τα πεύκα. Μόνιμος κάτοικος του το δουλεμπορικό σκάφος που έχει εξοκείλει στην ακτή.

Απέναντι, δεξιά: Μεγάλη Αγαλίπα. Κόκκινοι βράχοι και διάφανα νερά.

Μικρή και Μεγάλη Αγαλίπα: εξωτική, αθέατη ομορφιά

Οι ορμίσκοι της Μικρής και Μεγάλης Αγαλίπας είναι τόσο λιλιπούττειοι, που μόνον σε λεπτομερή χάρτη του νησιού είναι ορατοί. Αναχωρώντας απ' το κονάκι του Δημήτρη προς τα δυτικά, συναντάμε πολύ γρήγορα την βόρεια οδική αρτηρία, που οδηγεί στην γνωστή μας παραλία του Αγίου Πέτρου. Λίγο νωρίτερα βρίσκουμε στ' αριστερά έναν πολύ δύσβατο δασικό δρόμο, που μετά από λίγο τερματίζει.

Παίρνουμε ένα ήπιο μονοπάτι ανάμεσα στα πεύκα. Ελάχιστα λεπτά μετά αποκάλυπτεται ένα θέαμα απροσδόκητο. Ειν' ένας ορμίσκος τέλεια προφυλαγμένος, με νερά διάφανα, στο χρώμα του σμαραγδιού. Υπάρχει, ωστόσο, κάτι άλλο που κάνει την εικόνα μοναδική. Είν' ένα ξύλινο σκαρί, που φαγωμένο από τα χρόνια και την αλμύρα, είναι γερμένο με το πλάι στην άκρη της ακτής.

- Τουρκικό δουλεμπορικό, εξηγεί ο

Γιώργος. Έχει εξοκείλει εδώ, πάνω από 10 χρόνια τώρα, με καμιά ογδονταριά Πακιστανούς. Από τότε, το τρώνε λίγο λίγο η αλμύρα και τα κύματα τον μαΐστρου. Κάποτε θα το κόψουν. Πάμε όμως μια βόλτα και στην Μεγάλη Αγαλίπα.

Επιστρέφουμε στο αυτοκίνητο και βρίσκουμε προς τα βόρεια ένα δεύτερο μονοπάτι που κατηφορίζει τόσο απότομα, ώστε έχουν γίνει κάποιες ενέργειες για υποβοήθηση των επισκεπτών: χωμάτινα σκαλοπάτια και δυο σχοινιά, δεμένα με ασφάλεια στους κορμούς.

Στο τέλος της κατηφόρας μένουμε έκπληκτοι από την δημιουργικότητα της φύσης. Που κατάφερε να συνδυάσει με τρόπο εκπληκτικό την εξωτική, ρηχή και διάφανη αμμουδιά με εντυπωσιακούς κοκκινωπούς βράχους και υγιέστατα πεύκα, που ισορροπούν πάνω απ' το νερό. Δύσκολα μπορούμε να φανταστούμε παραθαλάσσιο σκηνικό ωραιότερο απ' αυτό.

Επίλογος

- Θα 'ταν υπερβολή αν έλεγα ότι σας πρέπει κι ένα τρίτο ταξίδι, πολήμερο, στη Σκύρο;

- Όχι, Μαρία. Η Σκύρος είναι τόπος για μια ολόκληρη ζωή. Η νοσταλγία μας έχει ήδη αρχίσει, πριν ακόμα εγκαταλείψουμε το νησί.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά:

- Τον **Ευτύχη Κατσαρέλια**, για την μοναδική εμπειρία της κρουαζιέρας με το θαυμάσιο σκάφος «**ALWAYS SUMMER**».

- Την **Χρυσάνθη Ζυγογιάννη**, του Τουριστικού Γραφείου **Feel In Greece**.

- Τον **Σταύρο Παπάζογλου**, για τα σημαντικά στοιχεία του για τον Φάρο.

- Την **Ρούλα Τρίγκου**, από την Ορνιθολογική Εταιρεία.

- Τον **Γιώργο Κούκν**, για την αποφασιστική του συμβολή στις πεζοπορίες και ξεναγήσεις στα πιο ιδιαίτερα και απαιτητικά σημεία του νησιού.

- Τον Διοικητή του Ναυτικού Σταθμού Σκύρου, **Μιχάλη Αλεξανδρέσκο**, Πλωτάρχη ΠΝ.

- Τον **Γιώργο Μακρή**, που με το μεράκι και τις εμπνεύσεις του αναδεικνύει τις πέτρινες δημιουργίες της φύσης στο νησί.

- Την καλή φίλη και συνοδοιπόρο **Άννα Ανδρέου**.

- Τον **Δημήτρη Βαρσάμο**, τον πασίγνωστο «**Καψοκάρδη**», κορυφαίο κατασκευαστή των περίφημων τροχαδιών.

- Την **Όλγα Λάμπρου - Φεργάδη** για την παραχώρηση της φωτογραφίας της Παναγίας στη Σκυροπούλα.

- Την εκπληκτική ξενοδοχειακή μονάδα «**ΝΕΦΕΛΗ**» και ιδιαίτερα τον **Γιάννη Ευγενικό** και την **Άννα Κουτσούπη**, που μαζί με τους άριστους συνεργάτες τους, μας παρέιχαν για άλλη μια φορά πολλαπλές εξυπηρετήσεις και εξαιρετική φιλοξενία.

- Ολόψυχα, τέλος, ευχαριστούμε την **Μαρία Αθανασιάδου** και την κόρη της **Αικατερίνη**. Χωρίς τις αμέτρητες βοήθειες και το συγκινητικό τους ενδιαφέρον θα ήταν αδύνατη η τόσο ευχάριστη παραμονή, καθώς και η ανίχνευση και καταγραφή τόσων σημαντικών ιδιαιτεροτήτων του νησιού.

Χρήσιμες Πληροφορίες

Δήμος Σκύρου: **22223 50300**.

Λιμεναρχείο Σκύρου: **22220 93475**.

Λιμεναρχείο Κύμης: **22220 22606**.

Αεροδρόμιο Σκύρου: **22220 91625**.

Ταξιδιωτικό Γραφείο «Skyros Travel»: **22220 91123**.

Τουριστικές Υπηρεσίες-Εκδρομές

«Feel In Greece»: **22220 93100**.

Διοργάνωση Κρουαζιερών Ευτύ-

χης Κατσαρέλιας: **22220**

93100, 6930 101500.

Αρχαιολογικό Μουσείο: **22220 91327**.

Μουσείο Φαλτάιτς: **22220 91232**.

Εκθεσιακός Χώρος Λάμπρου:

22220 91334.

Περιφερειακό Ιατρείο: **22220 92222**

Αστυνομία: **22220 91274**

Διαμονή

Ξενοδοχείο Νεφέλη: τηλ. **22220 91964**, **www.skyros-nefeli.gr**

Πληροφορίες διαμονής: **www.skyros.gr**

Προτεινόμενοι χάρτες

α. ΣΚΥΡΟΣ, 1:35.000, εκδ. TERRAIN

β. ΣΚΥΡΟΣ, 1:60.000, Anavasi, Πρόγραμμα LIFE Σκύρου

Ωραίες γευστικές στιγμές

Όπως τον περσινό Ιούνιο, έτσι και φέτος, είχαμε συναρπαστικές γευστικές εμπειρίες στη Σκύρο. Στο λιμάνι της **Λιναριάς** γνωρίσαμε το εστιατόριο-ουζερί «**Ιβιλάλι**», του αδικοχαμένου πέρυσι **Γιώργου Φιλιππαίου**. Εδώ ο **Γιώργος Τσάκος** μας ετοίμασε **Μπακαλιαροκεφτέδες**, μια εκπληκτική γευστική δημιουργία δικής του έμπνευσης. Νοστιμώτατα ήταν τα καραβιδάκια με ρύζι και ο μαρινάτος γάβρος. Ιδιαίτερα εκτιμήσαμε την ντόπια φάβα, από την ελάχιστη πια που παράγεται στη Σκύρο. Άψογη εξυπηρέτηση και γραφική ατμόσφαιρα λιμανιού καθιερώνουν το Ιβιλάλι ως έναν από τους πιο επιθυμητούς γευστικούς προορισμούς. Τηλέφωνο: **22220 93476**.

Μετά την στροφή προς Αεροδρόμιο συναντάμε στην διασταύρωση Χωράφας - Μώλου την «**Μανωλιά**», το εστιατόριο του **Γιώργου Βαρσάμου**. Σε μια φιλόξενη αίθουσα το χειμώνα και σ' έναν καταπράσινο κήπο το καλοκαίρι, έχει ενταχθεί από το 1997 το εστιατόριο στο πρόγραμμα «Αγροτουρισμός», με δικής του παραγωγής τυροκομικά και κρεατικά. Είναι προνόμιο

να γευόμαστε τα αυθεντικά ντόπια προϊόντα σ' ένα περιβάλλον με ανθρώπους χαρούμενους, χαμογελαστούς. Ανάμεσα στις τόσες νοστιμιές ξεχωρίσαμε το κασικάκι λεμονάτο, τον κόκκορα και την γίδα κοκκινιστή. Έκπληξη ανάμεσα στα κρεατικά αποτέλεσε η θαυμάσια αστακομακρονάδα του μαγαζιού. Τηλέφωνα: **22220 93010, 6983 3514570, 6987 214816**.

Στο δρόμο προς την παραλία του **Αγίου Πέτρου**, στο βορειότερο τμήμα

του νησιού, ξαποστάσαμε στην ομώνυμη ταβέρνα. Μέσα στη δροσιά του δάσους, στην ομορφιά των αμέτρητων λουλουδιών και μακριά από οποιαδήποτε κατοικημένη περιοχή γευτήκαμε νόστιμες γεύσεις της τοπικής κουζίνας αλλά και εξαιρετικά τυροκομικά και κρεατικά που παράγει η οικογένεια. Σημαντική λεπτομέρεια είναι ότι τα ολόφρεσκα, βιολογικά ζαρζαβατικά που απολαμβάνει κανείς προέρχονται από το εκπληκτικό περιβάλλον που εκτείνεται μπροστά στο μαγαζί. **Ταβέρνα Άγιος Πέτρος**, τηλέφωνο: **6972 842116**.

Όπως πέρυσι, έτσι και φέτος εκτιμήσαμε την παραδοσιακή κουζίνα και την φιλική εξυπηρέτηση στην Χασαποταβέρνα «**Το Πέρασμα**» και στην Ψαροταβέρνα «**Ασημένος**».

Στο Πέρασμα, πολύ κοντά στην περιοχή Αεροδρομίου ξαναβρήκαμε την κουζίνα της **Μαριγούλας**: το κατσικίσιο λεμονάτο με χειροποίητα μακαρόνια, τα κρεατικά και την γραβιέρα της οικογένειας, φάβα, ταραμά αλλά και νοστιμώτατα λαδερά, μπάμιες και κουκιά. Τηλ. **2220 92911, 22220 92859**.

Στον Ασημένό πάλι, πάνω στο κεντρικό

δίκτυο Χώρας-Λιναριάς, απολάυσαμε το τσιπουράκι μας με τα μεζεδάκια της **Στρατούλας**: γαύρο μαρινάτο και χταποδάκι ξυδάτο, κολοκυθάκια τηγανητά και αμπελοφάσουλα και, φυσικά, ψαρεμένα από το καϊκάκι της οικογένειας, ολόφρεσκα ψάρια πρωινά. Τηλ. **22220 93007, 6947 539257**.

Hotel Nefeli

Τον Ιούνιο του 2012 γνωρίσαμε για πρώτη φορά την φιλοξενία της Νεφέλης. Ένα χρόνο μετά, τα πάντα είναι γνώριμα και οικεία: το προσωπικό, πάντα πρόσχαρο, χαμογελαστό και φιλικό - Η εκπληκτική πισίνα με τη θέα της στο κάστρο - Οι πέντε ενόπτες κτιρίων, καθεμιά με τα δικά της αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά - Και, βέβαια, ο πανέμορφος υπαίθριος χώρος, που φέτος δείχνει ωραιότερος.

Στους ροδόκκπους μάς ξεναγεί ο ιδιοκτήτης της Νεφέλης, ο **Γιάννης Ευγενικός**. Με το κλαδευτήρακι του στο χέρι, μας μιλάει για τις 100 νέες φετινές τριανταφυλλιές, που έχουν ανεβάσει σε 44 τον συνολικό αριθμό των ποικιλιών. Είναι οι: εκατόφυλλες, μαγιάτικες, αναρριχώμενες, θαμνώδεις, δαντελωτές, ημίδιπλες, διπλές, μινιατούρες και τόσες άλλες.

Ακόμη πιο εντυπωσιακές είναι οι εξαίσιες αποχρώσεις: δύο του λευκού, εννιά του κόκκινου, επτά του κίτρινου και δέκα ακόμη ενδιάμεσες, που καλύπτουν όλο το φάσμα των χρωματικών συνδυασμών.

Το ίδιο ενδιαφέρον δείχνει η «Νεφέλη» στην σύνθεση του πρωινού, για το οποίο έχει βραβευτεί. Τα προϊόντα είναι τοπικά: μέλι, ποικίλες μαρμελάδες, φέτα, γραβιέρα και ξυνοτύρι, αυγά και φρέσκα

Ξενοδοχείο

Νεφέλη

Χώρα Σκύρου

Τηλ. 22220 91964

www.skyros-nefeli.gr

λαχανικά από το περιβάλλον της μονάδας. Οι γεύσεις είναι επίσης σπιτικές: ποικίλες πίτες, στραπατσάδα, χωριάτικη πίτσα και μια αφθονία γλυκών.

Η ιδιαιτερότητα της Νεφέλης είναι ότι το πρωινό της είναι κατάλληλο για χορτοφάγους, διαβητικούς, άτομα που βρίσκονται σε δίαιτα και παιδιά. Τις ίδιες δυνατότητες παρέχει και το εστιατόριο της μονάδας. Εδώ δεσπόζει η σκυριανή μεσογειακού ύφους κουζίνα, με το αγνό κατσικάκι που γλυφίζει θαλασσινό νερό, τα ψάρια ημέρας, τον αστακό κατά παραγγελία, τις πίτες και τις υπόλοιπες παραδοσιακές συνταγές.

Η διαμονή στη Νεφέλη, στο ωραιότερο σημείο της Σκύρου, είναι από κάθε άποψη μια εμπειρία ξεχωριστή, όλες τις εποχές του χρόνου στο πανέμορφο νησί.

